

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

مدیریت کل مقررات، مجوزهای بانکی و مبارزه با پولشویی

اداره مطالعات و مقررات بانکی

دستورالعمل محاسبه سرمایه نظارتی و

کفایت سرمایه مؤسسات اعتباری

نسخه اصلاحی (بهار ۱۴۰۲)

فهرست مطالب

- ۱..... فصل اول - تعاریف.....
- ۳..... فصل دوم - سرمایه نظارتی.....
- ۵..... فصل سوم: نسبت کفایت سرمایه.....
- ۶..... فصل چهارم- دارایی‌های موزون به ریسک اعتباری.....
- ۱۰..... فصل پنجم - دارایی‌های موزون به ریسک بازار.....
- ۱۱..... فصل ششم - دارایی‌های موزون به ریسک عملیاتی.....
- ۱۲..... فصل هفتم - الزامات کنترل داخلی و گزارش‌دهی.....
- ۱۲..... فصل هشتم - مجازات.....
- ۱۳..... فصل نهم - سایر موارد.....

بسمه تعالی

«دستور العمل محاسبه سرمایه نظارتی و کفایت سرمایه مؤسسات اعتباری»

به استناد بند (ب) ماده (۱۱) و بند (۵) ماده (۱۴) قانون پولی و بانکی کشور مصوب تیرماه ۱۳۵۱ و با هدف حفظ ثبات و سلامت نظام بانکی کشور از طریق نگهداری سطح مناسب سرمایه توسط مؤسسات اعتباری در راستای پوشش ریسک‌های مترتب بر عملیات بانکی، «دستور العمل محاسبه سرمایه نظارتی و کفایت سرمایه مؤسسات اعتباری» که از این پس به اختصار «دستور العمل» نامیده می‌شود، تدوین می‌گردد.

فصل اول - تعاریف

ماده ۱- در این دستور العمل، عناوین زیر به جای عبارات مشروح مربوط به کار می‌روند^۱:

۱-۱- دولت: وزارتخانه‌ها و سازمان برنامه و بودجه کشور؛

۲-۱- بانک مرکزی: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران؛

۳-۱- مؤسسات و شرکت‌های دولتی: منطبق با تعاریف مندرج در قانون مدیریت خدمات کشوری مصوب ۱۳۸۶ و اصلاحات بعدی؛

۴-۱- نهادها و مؤسسات عمومی غیردولتی: نهادها و مؤسساتی که به موجب قانون فهرست نهادها و مؤسسات عمومی غیر دولتی مصوب ۱۳۷۳ و اصلاحات بعدی و یا سایر قوانین تحت این عنوان اطلاق می‌شوند؛

۵-۱- مؤسسه اعتباری: بانک یا مؤسسه اعتباری غیربانکی که به موجب قانون و یا با مجوز بانک مرکزی تأسیس شده و تحت نظارت آن بانک قرار دارد؛

۶-۱- مؤسسه اعتباری خارجی: بانک یا مؤسسه اعتباری غیربانکی که در خارج از ایران تأسیس شده و تحت نظارت مرجع نظارت بانکی کشور متبوع خویش به عملیات بانکی اشتغال دارد؛

۷-۱- نهاد مالی: نهاد ارایه‌دهنده خدمات مالی و بیمه‌ای از جمله شرکت‌های کارگزاری، بازارگردانی، سرمایه‌گذاری، تأمین سرمایه، صندوق‌های سرمایه‌گذاری و بازنشستگی، صرافی، لیزینگ و شرکت بیمه؛

۸-۱- بورس اوراق بهادار تهران: بازار بورس و فرابورس اوراق بهادار؛

^۱ - طی مصوبه یکهزار و سیصد و پنجاه و ششمین جلسه مورخ ۱۴۰۲/۰۱/۲۲ شورای پول و اعتبار، تعریف عبارات «اقلیت» و «سهام اقلیت» حذف شد.

۱-۹- اندوخته: بخشی از سود خالص مؤسسه اعتباری که به موجب قانون، ضوابط ابلاغی بانک مرکزی و یا تصمیم مجمع عمومی مؤسسه اعتباری، تحت عنوان اندوخته نگهداری می‌شود و قابل تقسیم بین سهامداران نیست.

۱-۱۰- سهام خزانه: سهام مؤسسه اعتباری که توسط خود مؤسسه خریداری و نگهداری می‌شود.

۱-۱۱- اوراق بهادار: اوراق مشارکت، صکوک، گواهی سپرده، واحدهای سرمایه‌گذاری عادی صندوق‌های سرمایه‌گذاری مشترک و سایر موارد مشابه به تشخیص بانک مرکزی که متضمن حقوق مالی قابل معامله برای دارنده آن باشد، به استثنای سهام.

۱-۱۲- اوراق بهادار تجاری: اوراق بهاداری که به قصد خرید و فروش و انتفاع خریداری می‌شود.

۱-۱۳- سهام تجاری: سهامی که به قصد کنترل نهاد سرمایه‌پذیر تحصیل نشده و با هدف خرید و فروش و انتفاع خریداری می‌شود.

۱-۱۴- کنترل: توانایی راهبری سیاست‌های مالی و عملیاتی نهاد سرمایه‌پذیر به منظور کسب منافع از فعالیت‌های آن.

۱-۱۵- واحد تابعه: شخص حقوقی که بیش از ۵۰ درصد سهام عادی آن در مالکیت مؤسسه اعتباری بوده و مشمول تلفیق با مؤسسه اعتباری می‌باشد.

۱-۱۶- ریسک اعتباری: احتمال وقوع زیان ناشی از عدم توانایی یا عدم تمایل در پرداخت مطالبات.

۱-۱۷- ریسک بازار: احتمال وقوع زیان ناشی از نوسانات قیمت سهام تجاری، اوراق بهادار تجاری و یا نرخ ارز.

۱-۱۸- ریسک عملیاتی: احتمال وقوع زیان ناشی از نامناسب بودن و عدم کفایت فرآیندها و روش‌ها، افراد و سیستم‌های داخلی و یا ناشی از رویدادهای خارج از مؤسسه اعتباری.

۱-۱۹- رتبه اعتباری: شاخصی است که توسط مؤسسات رتبه‌بندی اعتباری با استفاده از اطلاعات کمی و کیفی و بر اساس یک روش مشخص، به منظور تعیین احتمال عدم ایفای به موقع تعهدات اشخاص محاسبه می‌شود.^۲

۱-۲۰- امتیاز اعتباری: شاخصی کمی و مبتنی بر روش شناسی مشخص، اعلام شده توسط شرکت اعتبار سنجی که بیانگر احتمال عدم بازپرداخت به موقع (نکول) توسط اشخاص است.^۳

۱-۲۱- رتبه اعتباری داخلی: شاخص حاصل از نظام رتبه‌بندی اعتباری داخلی مؤسسه اعتباری که بیانگر ارزیابی توانایی و پیشینه مشتریان در بازپرداخت اعتبار بر اساس بررسی سوابق و مستندات مالی، بانکی و اعتباری آن‌ها یا مبتنی بر سایر روش‌های موجود می‌باشد.^۴

^۲ طی مصوبه یک‌هزار و سیصد و پنجاه و ششمین جلسه مورخ ۱۴۰۲/۰۱/۲۲ شورای پول و اعتبار، اصلاح شد.

^۳ طی مصوبه یک‌هزار و سیصد و پنجاه و ششمین جلسه مورخ ۱۴۰۲/۰۱/۲۲ شورای پول و اعتبار، اضافه شد.

^۴ طی مصوبه یک‌هزار و سیصد و پنجاه و ششمین جلسه مورخ ۱۴۰۲/۰۱/۲۲ شورای پول و اعتبار، اضافه شد.

فصل دوم - سرمایه نظارتی

ماده ۲- سرمایه نظارتی از مجموع سرمایه لایه (۱) و لایه (۲) تشکیل می‌شود.

ماده ۳- سرمایه لایه (۱) به شرح زیر می‌باشد:

۱- ۳- سرمایه پرداخت شده (منابع تأمین شده توسط سهامداران)؛

۲- ۳- صرف سهام؛

۳- ۳- سود (زیان) انباشته؛

۴- ۳- اندوخته قانونی؛

۵- ۳- اندوخته احتیاطی؛

۶- ۳- سایر اندوخته‌ها؛

۷- ۳- حداکثر ۴۵ درصد مازاد تجدید ارزیابی دارایی‌های ثابت مشهود بانکی، دارایی‌های نامشهود بانکی و

سرمایه‌گذاری‌های بانکی، طبق تعاریف ارائه شده در ضوابط ابلاغی بانک مرکزی، مشروط به

افزایش سرمایه نقدی به همین میزان از محل آورده نقد، مطالبات حال شده سهامداران و یا سود

انباشته و با رعایت سایر شرایط به شرح زیر:

۳-۷-۱- هیچ‌گونه منع حقوقی در رابطه با فروش دارایی مذکور به تشخیص کارشناس رسمی وجود

نداشته و سهل‌البیع باشد؛

۳-۷-۲- فرآیند تجدید ارزیابی صورت پذیرفته مورد تأیید هیأت مدیره قرار گرفته باشد.

۳-۷-۳- بازرسی قانونی و حسابرس مستقل در خصوص افزایش سرمایه نقدی و تجدید ارزیابی

انجام شده اظهارنظر مقبول داشته باشد. °

ماده ۴- تعديلات نظارتی سرمایه لایه (۱) به شرح زیر می‌باشد:

۱- ۴- در محاسبه سرمایه لایه (۱)، بهای تمام شده سهام خزانه کسر می‌شود.

۲- ۴- بهای تمام شده سهام مؤسسه اعتباری که در زمان انجام محاسبات کفایت سرمایه در تملک واحدهای

تابعه قرار دارد، از سرمایه لایه ۱ کسر می‌شود.

۳- ۴- دارایی‌های نامشهود به استثنای «سرقفلی محل کسب و پیشه (حق کسب و پیشه)» از سرمایه لایه

(۱) کسر می‌شود.

° طی مصوبه یکهزار و سیصد و پنجاه و ششمین جلسه مورخ ۱۴۰۲/۰۱/۲۲ شورای پول و اعتبار، اضافه گردید.

^۱ طی مصوبه چهل و چهارمین جلسه مورخ ۱۳۹۸/۱۲/۴ کمیسیون مقررات و نظارت مؤسسات اعتباری بانک مرکزی، بندهای (۳-۴) و (۲-۴) اصلاح شد. همچنین، بندهای (۵-۴) الی (۸-۴) وفق مصوبه چهل و چهارمین جلسه مورخ ۱۳۹۸/۱۲/۴ کمیسیون مقررات و نظارت مؤسسات اعتباری بانک مرکزی حذف و به جای آن ردیف جدیدی به عنوان بند (۵-۴) و تبصره ذیل آن اضافه گردید.

۴-۴- در صورت سرمایه‌گذاری متقابل در سهام مؤسسات اعتباری اعم از داخلی و خارجی و یا نهادهای مالی غیرتابعه، حداقل بهای تمام شده میان سرمایه‌گذاری‌های متقابل از سرمایه لایه (۱) کسر می‌شود.

۵-۴- خالص ارزش دفتری سرمایه‌گذاری تا حدود مقرر موضوع «دستورالعمل سرمایه‌گذاری در اوراق بهادار» باید وفق مفاد این دستورالعمل موزون به ریسک شود و مجموع خالص ارزش دفتری سرمایه‌گذاری خارج از حدود مقرر، به میزان ۵۰ درصد از لایه ۱ و به میزان ۵۰ درصد از لایه ۲ کسر می‌شود.

۴-۶- سایر تعدیلات به تشخیص بانک مرکزی.

تبصره - سرمایه‌گذاری خارج از حدود مقرر موضوع بند (۴-۵) این ماده، به شرح زیر محاسبه می‌شود:

سرمایه‌گذاری خارج از حدود مقرر = مجموع سرمایه‌گذاری‌های غیربانکی + (مجموع تخطی‌های حد فردی؛ تخطی حد جمعی) MAX

ماده ۵- سرمایه لایه (۲) به شرح زیر می‌باشد^۷:

۵-۱- بدهی ایجاد شده ناشی از انتشار اوراق بدهی توسط مؤسسه اعتباری و صرف هر یک از آن‌ها و

همچنین سایر بدهی‌های مؤسسه اعتباری، مشروط به برخورداری از معیارهای زیر:

۵-۱-۱- مدت زمان باقی‌مانده تا سررسید آن حداقل پنج سال باشد؛

۵-۱-۲- تماماً پرداخت شده باشد؛

۵-۱-۳- دارندگان آن، تحت هیچ شرایطی حق دریافت سود اوراق مذکور را زودتر از موعد

تعیین شده نداشته باشند؛

۵-۱-۴- در صورت تصفیه و ورشکستگی مؤسسه اعتباری، مطالبات دارندگان این اوراق، پس از

مطالبات سپرده‌گذاران و سایر بستانکاران مؤسسه اعتباری، پرداخت شود و همچنین مشمول

هیچ‌گونه ترتیبات دیگری که موجب ایجاد حق تقدم نسبت به سایر بستانکاران مؤسسه اعتباری

شود، قرار نگیرد؛

۵-۱-۵- توسط مؤسسه اعتباری و یا اشخاص حقوقی مرتبط با آن، تضمین نشده باشد؛

۵-۱-۶- بازخرید اوراق حداقل تا پنج سال پس از انتشار تحت هیچ شرایطی امکان‌پذیر نباشد.

بازخرید آن پس از مدت مذکور و با اخذ تأییدیه مکتوب بانک مرکزی امکان‌پذیر خواهد بود؛ مشروط

بر این‌که پس از بازخرید، حدود تعیین شده در ماده (۶) این دستورالعمل، کماکان توسط مؤسسه

اعتباری رعایت گردد؛

^۷ . طی مصوبه یکهزار و سیصد و پنجاه و ششمین جلسه مورخ ۱۴۰۲/۰۱/۲۲ شورای پول و اعتبار، بند (۳) این ماده حذف گردید. طی مصوبه چهارمین جلسه مورخ ۱۳۹۸/۱۲/۴ کمیسیون مقررات و نظارت مؤسسه اعتباری بانک مرکزی، بند (۲-۵) این ماده اصلاح و تبصره (۲) این ماده حذف گردید و شماره تبصره (۳) به تبصره (۲) اصلاح شد.

۵-۱-۷- توسط اشخاص حقوقی مرتبط با مؤسسه اعتباری خریداری نشده باشد؛

۵-۱-۸- منابع مالی لازم برای خرید آن توسط مؤسسه اعتباری تأمین نشده باشد.

۵-۲- ذخیره مطالبات مشکوک‌الوصول عام حداکثر به میزان ۱/۲۵ درصد دارایی‌های موزون شده به ضرایب

ریسک اعتباری وفق مفاد این دستورالعمل؛

تبصره ۱- مبلغ اسمی اوراق بهادار موضوع بند (۱) این ماده مطابق با جدول شماره شماره ۱ در سرمایه لایه (۲)

لحاظ می‌گردد:

جدول شماره ۱- درصد مبلغ اسمی ابزار مالی قابل ملاحظه در سرمایه لایه (۲)

مدت زمان باقی مانده تا سررسید	۵ سال و بیش از آن	۴ سال	۳ سال	۲ سال	۱ سال	کمتر از ۱ سال
درصد مبلغ اسمی ابزار مالی، قابل لحاظ در سرمایه لایه (۲)	۱۰۰	۸۰	۶۰	۴۰	۲۰	۰

تبصره ۲- در محاسبه سرمایه نظارتی، مجموع سرمایه لایه (۲)، حداکثر معادل سرمایه لایه (۱) لحاظ شده و مبلغ

مازاد در سرمایه نظارتی منظور نمی‌شود.

فصل سوم: نسبت کفایت سرمایه

ماده ۶- نسبت کفایت سرمایه مؤسسه اعتباری که عبارت است از نسبت سرمایه نظارتی به کل دارایی‌های موزون به ریسک، باید حداقل معادل ۸ درصد باشد.

ماده ۷- کل دارایی‌های موزون به ریسک، از مجموع دارایی‌های موزون به ریسک اعتباری، ریسک بازار و ریسک عملیاتی محاسبه می‌شود.

ماده ۸- نسبت سرمایه لایه (۱) به دارایی‌های موزون شده به ضرایب ریسک، باید حداقل معادل ۴/۵ درصد باشد.^۸

تبصره - بانک‌های مشمول واگذاری طبق «قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم (۴۴) قانون

اساسی»، موظفند در پایان سال ۱۴۰۳ نسبت سرمایه لایه (۱) به دارایی‌های موزون شده به ضرایب ریسک خود را به ۴/۵ درصد برسانند.

ماده ۹- بانک مرکزی می‌تواند برای هر یک از مؤسسات اعتباری بر اساس معیارهایی نظیر وضعیت ریسک‌پذیری آن، درصدهای بالاتری از حدود مقرر در مواد (۶) و (۸) تعیین نماید.

^۸ - طی مصوبه یکهزار و سیصد و پنجاه و ششمین جلسه مورخ ۱۴۰۲/۰۱/۲۲ شورای پول و اعتبار، تبصره (۱) این ماده حذف گردید و تبصره (۲) به عنوان تبصره ذیل ماده (۸) اصلاح شد.

فصل چهارم - دارایی‌های موزون به ریسک اعتباری

ماده ۱۰- دارایی‌های موزون به ریسک اعتباری از حاصل ضرب وزن‌های ریسک اعتباری در ارقام بالای خط ترازنامه و ارقام زیر خط ترازنامه (با لحاظ ضرایب تبدیل) به دست می‌آید.

ماده ۱۱- ارقام بالای خط ترازنامه مؤسسه اعتباری پس از تعدیل با استفاده از روش موضوع ماده (۱۲)، بر اساس وزن‌های ریسک اعتباری طبق جدول شماره ۲ موزون می‌شوند^۹:

تبصره ۱- در عقود مشارکتی، اصل تسهیلات اعطایی و در عقود غیرمشارکتی، اصل و سود تسهیلات مبنای محاسبات جدول شماره ۲ خواهد بود.

تبصره ۲- در مشارکت حقوقی، سرمایه‌گذاری در سهام غیرتجاری بعد از کسر ذخیره کاهش ارزش سهام مبنای محاسبات جدول شماره ۲ خواهد بود.

^۹ طی مصوبه چهل و سومین جلسه مورخ ۱۴۰۱/۹/۲ کمیسیون مقررات و نظارت مؤسسات اعتباری بانک مرکزی، ضرایب مربوط به بندهای ماده (۱۱) که پیش‌تر طی مصوبات جلسات بیست و هشتمین جلسه مورخ ۱۳۹۶/۱۲/۶ و چهل و چهارمین جلسه مورخ ۱۳۹۷/۱۲/۴ کمیسیون مقررات و نظارت مؤسسات اعتباری بانک مرکزی اصلاح شده بود، مجدداً به شرح جدول شماره (۲) اصلاح گردید.

جدول شماره ۲- وزن ریسک مطالبات از اشخاص حقیقی و حقوقی

ردیف	اشخاص حقیقی و حقوقی	رتبه یا امتیاز اعتباری ^۱	بسیار خوب	خوب	متوسط	ضعیف	بسیار ضعیف	بدون رتبه
			to AAA+ AA-	to A+ A-	to BBB+ BBB-	-B to +BB	Below -B	Unrated
۱	مؤسسات و شرکتهای دولتی و نهادهای و مؤسسات عمومی غیردولتی (در قالب تسهیلات و خرید اوراق بهادار) و یا مطالبات به تضمین نهادهای مذکور	رتبه اعتباری	۲۰	۳۰	۵۰	۷۵	۱۰۰	۷۵
۲	مؤسسات اعتباری (در صورت وجود رتبه اعتباری) مطالبات مشتمل بر تسهیلات، سپرده‌گذاری و خرید اوراق بهادار	رتبه اعتباری	۲۰	۳۰	۴۰	۷۰	۱۰۰	بر اساس ردیف ۱۳
۳	شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران و بازارهای اول و دوم فرابورس ایران (در قالب اعطای تسهیلات و یا مشارکت حقوقی)	رتبه اعتباری	۲۰	۵۰	۷۵	۱۰۰	۱۵۰	۱۰۰
۴	سایر شرکتهای (در قالب اعطای تسهیلات و یا مشارکت حقوقی) و اشخاص حقیقی با مبلغ تسهیلات بالاتر از ۱۰۰۰ میلیارد ریال ^۲	رتبه اعتباری	۲۰	۵۰	۱۰۰	۱۵۰	۲۰۰	۱۵۰
۵	سایر شرکتهای (در قالب اعطای تسهیلات و یا مشارکت حقوقی) و اشخاص حقیقی با مبلغ تسهیلات کمتر از ۱۰۰۰ میلیارد ریال تا ۱۰۰ میلیارد ریال (در صورت استفاده از رتبه اعتباری مؤسسات رتبه‌بندی اعتباری)	رتبه اعتباری	۲۰	۵۰	۷۵	۱۰۰	۱۵۰	۱۰۰
۶	سایر شرکتهای (در قالب اعطای تسهیلات و یا مشارکت حقوقی) و اشخاص حقیقی با مبلغ تسهیلات کمتر از ۱۰۰۰ میلیارد ریال تا ۱۰۰ میلیارد ریال (در صورت استفاده از رتبه اعتباری داخلی توسط مؤسسه اعتباری)	رتبه اعتباری داخلی	۵۰	۷۵	۱۰۰	۱۵۰	۲۰۰	۱۵۰
۷	سایر شرکتهای (در قالب اعطای تسهیلات و یا مشارکت حقوقی) و اشخاص حقیقی با مبلغ تسهیلات کمتر از ۱۰۰ میلیارد ریال تا ۲ میلیارد ریال	رتبه اعتباری داخلی	۳۰	۵۰	۹۰	۱۲۰	۱۷۰	۹۰
۸	سایر شرکتهای (در قالب اعطای تسهیلات و یا مشارکت حقوقی) و اشخاص حقیقی با مبلغ تسهیلات کمتر از ۲ میلیارد ریال (تسهیلات خرد)	امتیاز اعتباری	۲۰	۴۰	۷۵	۱۰۰	۱۵۰	۱۰۰
مطالبات مشتمل بر سپرده‌گذاری و تسهیلات اعطایی به بانکهای توسعه‌ای چندجانبه، دولتهای بانکهای مرکزی، مؤسسات اعتباری و نهادهای مالی و سایر اشخاص حقوقی سایر کشورها و یا اوراق بهادار خریداری شده از آنها:								
۹	سایر دولتها، بانکهای مرکزی و نهادهای عمومی غیردولتی در سایر کشورها	رتبه اعتباری	+	۲۰	۵۰	۱۰۰	۱۵۰	۱۰۰
۱۰	بانکهای توسعه‌ای چندجانبه ^۳	رتبه اعتباری	۲۰	۵۰	۵۰	۱۰۰	۱۵۰	۵۰
۱۱	مؤسسات اعتباری و نهادهای مالی سایر کشورها	رتبه اعتباری	۲۰	۵۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۵۰	۱۰۰
۱۲	سایر اشخاص حقوقی سایر کشورها	رتبه اعتباری	۲۰	۵۰	۷۵	۱۰۰	۱۵۰	۱۰۰
مؤسسات اعتباری (در صورت عدم وجود رتبه اعتباری) مطالبات مشتمل بر تسهیلات، سپرده‌گذاری و خرید اوراق بهادار:								
درصد کفایت سرمایه ^۴								
۱۳	وزن ریسک	۲۰	۳۰	۴۰	۵۰	۷۰	۱ تا ۳	کمتر از ۱
سایر دارایی‌های مشمول موزون به ریسک اعتباری:								
دارایی		وزن ریسک						
۱۴	موجودی‌های نقدی، مطالبات از بانک مرکزی و اوراق بهادار منتشره و یا تضمین شده توسط بانک مرکزی	صفر						
۱۵	مطالبات از دولت (در قالب تسهیلات و خرید اوراق بهادار) و یا مطالبات به تضمین دولت	صفر						
۱۶	مانده اصل و سود تسهیلات اعطایی بابت خرید و تعمیرات املاک مسکونی که ملک مسکونی در رهن مؤسسه اعتباری باشد	۵۰						
۱۷	سایر اقلام بالای خط ترازنامه که در ردیفهای فوق قرار نمی‌گیرند	۱۰۰						

خالص مانده مطالبات غیر جاری (اصل، سود/فوائد مترتبه و وجه التزام تأخیر تأدیه دین، پس از کسر ذخیره اختصاصی مربوط):

وزن ریسک	مبلغ ذخایر اختصاصی	خالص مانده مطالبات غیر جاری	۱۸
۱۵۰+	کمتر از ۲۰ درصد مانده مطالبات غیر جاری		
۱۰۰+	از ۲۰ تا ۵۰ درصد مانده مطالبات غیر جاری		
۵۰+	۵۰ درصد مانده مطالبات غیر جاری و بالاتر از آن		

^۱ نمایه‌های انگلیسی مندرج در این جدول متعلق به مؤسسه اعتبارسنجی استاندارد اند پورز (S&P) می‌باشد، بدیهی است در صورت استفاده از رتبه‌های تعیین شده توسط سایر مؤسسات رتبه‌بندی، نمایه‌های متناظر استفاده خواهد شد. همچنین، در صورت استفاده از امتیاز اعتباری، امتیاز مذکور در یکی از طبقات "بسیار خوب" تا "بسیار ضعیف" قرار می‌گیرد.

^۲ بانک مرکزی می‌تواند در صورت لزوم حدود مقرر ۱۰۰۰ میلیارد، ۱۰۰ میلیارد و ۲ میلیارد ریال را با توجه به سطح عمومی قیمت‌ها تعدیل نماید. ^۳ مطالبات از گروه بانک توسعه اسلامی^{۱۰} و نهادهای زیرمجموعه آن از جمله شرکت بیمه اسلامی سرمایه‌گذاری و شرکت بیمه صادراتی^{۱۱}؛ گروه بانک جهانی شامل بانک بین‌المللی ترمیم و توسعه^{۱۲} و شرکت تأمین مالی بین‌المللی^{۱۳}؛ بانک توسعه آسیا^{۱۴}؛ بانک توسعه آفریقا^{۱۵} مشمول ضریب ریسک صفر درصد می‌باشد.

^۴ نسبت کفایت سرمایه بر اساس آخرین صورتهای مالی حسابرسی شده.

ماده ۱۲- مطالبات موضوع ماده (۱۱) (به استثنای موارد مربوط به ردیف ۱۸)، که بابت آن‌ها وثیقه اخذ شده است،

حسب وثایق مأخوذه طبق فرمول زیر تعدیل می‌شود^{۱۶}:

$$E^* = \text{Max}[0, \{E - (C \times (1 - H - Hfx))\}]$$

که در فرمول فوق، متغیرهای مختلف به صورت زیر تعریف می‌گردند:

E^* : مانده مطالبات تعدیل یافته

E : مانده مطالبات

C : ارزش بازار وثایق (ارزش اسمی برای وثایقی که ارزش بازار برای آنها وجود ندارد)

H : ضرایب تعدیل طبق جدول شماره ۳.

Hfx : ضریب تعدیل به میزان ۸٪ در صورتی که واحد پولی وثایق و مطالبات متفاوت باشند.

تبصره ۱- چنانچه وثایق جزء مصادیق احصاء شده در جدول شماره ۳ نباشد؛ مانده مطالبات بدون لحاظ

تأثیر وثایق (ضریب تعدیل)، بر اساس وزن‌های ریسک مربوط موزون می‌شود.

تبصره ۲- در صورتی که ترکیبی از وثایق وجود داشته باشد، ضریب تعدیل (H) با استفاده از میانگین

موزون ضرایب تعدیل وثایق طبق فرمول زیر محاسبه می‌گردد:

¹⁰ . Islamic Development Bank

¹¹ . Islamic Corporation for the Insurance of Investment and Export Credit

¹² . International Bank for Reconstruction and Development

¹³ . International Finance Corporation

¹⁴ . Asian Development Bank

¹⁵ . African Development Bank

¹⁶ . طی مصوبه چهل و سومین جلسه مورخ ۱۴۰۱/۹/۲ کمیسیون مقررات و نظارت مؤسسات اعتباری بانک مرکزی، فرمول مربوط به E^* که پیش‌تر طی مصوبات بیست و هشتمین جلسه مورخ ۱۳۹۶/۱۲/۶ و چهل و چهارمین جلسه مورخ ۱۳۹۷/۱۲/۴ کمیسیون مقررات و نظارت مؤسسات اعتباری بانک مرکزی اصلاح شده بود، مجدداً اصلاح و تبصره (۴) این ماده حذف و شماره تبصره (۵) به عنوان تبصره (۴) اصلاح شد. همچنین ردیف (۱۲) به جدول شماره (۳) اضافه گردید.

$$H = \sum_{i=1}^N w_i H_i$$

H_i : ضریب تعدیل وثیقه i ام؛

w_i : ارزش بازار وثیقه i ام نسبت به مجموع ارزش بازار کل وثایق؛

نبره ۳- در خصوص مطالباتی که بخشی از آن غیرجاری شده است، خالص مانده بخش غیرجاری آن وفق ردیف (۱۸) جدول شماره (۲) موزون به ریسک می‌شود و برای محاسبه مانده مطالبات تعدیل یافته مربوط به بخش جاری مطالبات مذکور، در فرمول موضوع ماده (۱۲)، از ارزش بازار وثایق (c)، مانده بخش غیرجاری مطالبات کسر می‌شود.

نبره ۴- برای محاسبه ارزش وثایق، اقل میزان ارزش رهنی یا ارزش بازار وثایق باید لحاظ گردد.

جدول شماره ۳ - ضرایب تعدیل مربوط به وثایق مختلف

ردیف	نوع وثیقه	ضریب تعدیل (H)
۱	وثایق و تضامین نقد و شبه نقد (اعم از ریالی و ارزی) نظیر مسکوکات و شمش طلا، سپرده قرض الحسنه پس‌انداز، سپرده سرمایه‌گذاری کوتاهمدت، سپرده سرمایه‌گذاری بلندمدت، گواهی سپرده سرمایه‌گذاری عام و خاص	.
۲	اوراق بهادار منتشره و یا تضمین شده توسط دولت جمهوری اسلامی ایران یا بانک مرکزی	۰
۳	اوراق بهادار منتشره و یا تضمین شده توسط شهرداری‌ها و سایر نهادهای عمومی غیردولتی	۰/۰۶
۴	اعتبارات اسنادی و ضمانتنامه بانکی*، اوراق بهادار منتشره و یا تضمین شده توسط بانک‌های دولتی	۰/۰۶
۵	اعتبارات اسنادی و ضمانتنامه بانکی*، اوراق بهادار منتشره و یا تضمین شده توسط مؤسسات اعتباری غیردولتی	۰/۱۲
۶	اوراق بهادار منتشره و یا تضمین شده توسط اشخاص حقوقی دولتی	۰/۱۵
۷	اوراق بهادار منتشره و یا تضمین شده توسط اشخاص حقوقی غیردولتی	۰/۲۵
۸	سهام ۵۰ شرکت برتر بورس اوراق بهادار تهران	۰/۱۵
۹	سایر سهام پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران	۰/۲۵
۱۰	واحدهای سرمایه‌گذاری عادی صندوق‌های سرمایه‌گذاری مشترک قابل معامله در بورس اوراق بهادار تهران	۰/۱۵
۱۱	دارایی‌های فیزیکی نظیر املاک و مستغلات، ماشین‌آلات و تجهیزات	۰/۳۰
۱۲	سایر اسناد تجاری نظیر سفته (صرفاً برای اشخاص حقیقی)	۰/۸۰

*ضمانتنامه‌های بانکی ریالی بابت تضمین تسهیلات اعطایی که قبل از ابلاغ بخش‌نامه شماره ۹۳/۹۴۶۴۷ مورخ ۱۳۹۳/۰۴/۱۰ صادر شده‌اند.

ماده ۱۳- مؤسسه اعتباری موظف است ارزش بازار هر یک از وثایق موضوع جدول شماره ۳ (حسب مورد) را در آخرین مقطع تهیه صورت‌های مالی مبنای عمل قرار دهد. در خصوص وثایقی نظیر دارایی‌های فیزیکی از قبیل املاک و مستغلات، ماشین‌آلات و تجهیزات که تعیین ارزش بازار آن‌ها مستلزم ارزیابی می‌باشد، مؤسسه اعتباری مکلف است از کارشناسان واجد صلاحیت منتخب هیأت مدیره، اعم از داخل و یا خارج مؤسسه اعتباری، استفاده نماید. ارزیابی مذکور حداکثر تا مدت سه سال معتبر خواهد بود مشروط به این که در پایان مقطعی که تهیه

صورت‌های مالی مؤسسه اعتباری مورد نظر است بر اساس تغییر شاخص‌های مربوط طبق اعلام بانک مرکزی، مورد تعدیل قرار گیرد. در صورت عدم وجود شاخص‌های مربوط، ارزش آخرین ارزیابی مبنای عمل خواهد بود.

ماده ۱۴- ارقام زیر خط ترانزنامه مؤسسه اعتباری بر اساس ضرایب تبدیل به شرح زیر هم‌ردیف اعتباری ارقام بالای خط گردیده و پس از تعدیل با استفاده از روش موضوع ماده (۱۲)، به ضرایب ریسک مربوط موزون می‌شود:

۱-۱۴- تعهدات قابل فسخ بدون قید و شرط از طرف مؤسسه اعتباری با ضریب تبدیل صفر؛

۲-۱۴- تعهدات غیر قابل فسخ با سررسید یک سال و کمتر از آن پس از کسر وجوه دریافتی از مشتریان

تحت عناوینی نظیر سپرده نقدی و پیش‌دریافت با ضریب تبدیل ۲۰ درصد؛

۳-۱۴- تعهدات غیر قابل فسخ با سررسید بیش از یک‌سال پس از کسر وجوه دریافتی از مشتریان تحت

عناوینی نظیر سپرده نقدی و پیش‌دریافت با ضریب تبدیل ۵۰ درصد؛

۴-۱۴- اعتبارات اسنادی صادر یا تایید شده‌ای که کالای موضوع آن وثیقه اعتبار است پس از کسر مبلغ

پیش‌دریافت از مشتریان با ضریب تبدیل ۲۰ درصد؛

۵-۱۴- اعتبارات اسنادی صادر یا تایید شده‌ای که کالای موضوع آن وثیقه اعتبار نیست پس از کسر مبلغ

پیش‌دریافت از مشتریان با ضریب تبدیل ۵۰ درصد؛

۶-۱۴- ضمانت‌نامه‌های ریالی یا ارزی پس از کسر سپرده نقدی با ضریب تبدیل ۲۰ درصد^{۱۷}؛

۷-۱۴- تعهدات بابت قراردادهای منعقد معاملات و تضمین انواع صکوک از جمله اوراق مشارکت منتشره با

ضریب تبدیل ۵۰ درصد؛

۸-۱۴- سایر تعهدات با ضریب تبدیل ۱۰۰ درصد.

فصل پنجم - دارایی‌های موزون به ریسک بازار

ماده ۱۵- دارایی‌های موزون به ریسک بازار از حاصل ضرب سرمایه مورد نیاز برای پوشش ریسک بازار در عدد

۱۲/۵ (با احتساب حداقل نسبت کفایت سرمایه معادل ۸٪) محاسبه می‌شود.

ماده ۱۶- سرمایه مورد نیاز برای پوشش ریسک بازار سهام تجاری، برابر است با ۸٪ مجموع بهای تمام شده

سهام تجاری خریداری شده.

ماده ۱۷- سرمایه مورد نیاز برای پوشش ریسک بازار اوراق بهادار تجاری از مجموع سرمایه مورد نیاز برای

پوشش ریسک خاص و عام به شرح زیر محاسبه می‌شود:

۱-۱۷- سرمایه مورد نیاز برای پوشش ریسک خاص برابر است با ۵ درصد مجموع بهای تمام شده اوراق

بهادار تجاری خریداری شده.

^{۱۷} طی مصوبه چهل و سومین جلسه مورخ ۱۴۰۱/۹/۲ کمیسیون مقررات و نظارت مؤسسات اعتباری بانک مرکزی، اصلاح گردید.

۱۷-۲- سرمایه مورد نیاز برای پوشش ریسک عام برابر است با حاصل ضرب ضریب ریسک متناظر با مدت زمان باقی مانده تا سررسید به شرح جدول شماره ۴، در بهای تمام شده اوراق بهادار تجاری خریداری شده:

جدول شماره ۴- ضریب ریسک متناظر با مدت زمان باقی مانده تا سررسید

ضریب ریسک (%)	مدت زمان باقی مانده تا سررسید اوراق بهادار تجاری خریداری شده
۰	یک ماه یا کمتر از آن
۰/۲	۱ تا ۳ ماه
۰/۴	۳ تا ۶ ماه
۰/۷	۶ تا ۱۲ ماه
۱/۲۵	۱ تا ۲ سال
۱/۷۵	۲ تا ۳ سال
۲/۲۵	۳ تا ۴ سال
۲/۷۵	۴ تا ۵ سال
۳/۲۵	۵ تا ۷ سال
۳/۷۵	۷ تا ۱۰ سال
۴/۵	۱۰ تا ۱۵ سال
۵/۲۵	۱۵ تا ۲۰ سال
۶	بیش از ۲۰ سال

ماده ۱۸- سرمایه مورد نیاز برای پوشش ریسک بازار نرخ ارز برابر است با ۸٪ وضعیت باز مثبت تمامی ارزشها یا قدر مطلق وضعیت باز منفی تمامی ارزشها هر کدام که بیشتر باشد.^{۱۸}

تبصره ۱- وضعیت باز مثبت تمامی ارزشها عبارت است از مجموع خالص وضعیت باز مثبت ارزشها که برابر مازاد معادل ریالی مجموع داراییهای مؤسسه اعتباری و تعهدات مشتریان آن به هر ارز نسبت به معادل ریالی مجموع بدهیها و تعهدات مؤسسه اعتباری به همان ارز می باشد.

تبصره ۲- وضعیت باز منفی تمامی ارزشها عبارت است از مجموع خالص وضعیت باز منفی ارزشها که برابر مازاد معادل ریالی مجموع بدهیها و تعهدات مؤسسه اعتباری به هر ارز نسبت به معادل ریالی مجموع داراییهای مؤسسه اعتباری و تعهدات مشتریان آن به همان ارز می باشد.

فصل ششم - داراییهای موزون به ریسک عملیاتی

ماده ۱۹- داراییهای موزون به ریسک عملیاتی از حاصل ضرب سرمایه مورد نیاز برای پوشش ریسک عملیاتی در عدد ۱۲/۵ (با احتساب حداقل نسبت کفایت سرمایه معادل ۸٪) محاسبه می شود.

^{۱۸} طی مصوبه بیست و هشتمین جلسه مورخ ۱۳۹۶/۱۲/۶ کمیسیون مقررات و نظارت مؤسسات اعتباری بانک مرکزی، ماده (۱۸) اصلاح و دو تبصره به آن اضافه گردید.

ماده ۲۰- سرمایه مورد نیاز برای پوشش ریسک عملیاتی برابر است با ۱۵٪ میانگین مجموع تمامی درآمدهای سه سال اخیر مؤسسه اعتباری.

فصل هفتم - الزامات کنترل داخلی و گزارش‌دهی

ماده ۲۱- هیأت مدیره مؤسسه اعتباری موظف است به منظور حسن اجرای این دستورالعمل، نسبت به تدوین و تصویب رویه‌های اجرایی داخلی مشتمل بر واحد سازمانی مسئول انجام کار، شرح وظایف آن، روش‌های انجام کار، نحوه ارتباط، تبادل و گردش اطلاعات مابین واحدهای سازمانی و غیره اقدام نماید.

ماده ۲۲- هیأت مدیره مؤسسه اعتباری موظف است حداکثر ظرف مدت شش ماه پس از ابلاغ این دستورالعمل سامانه اطلاعاتی حاوی مواردی نظیر اجزای سرمایه نظارتی لایه ۱ و ۲، مانده دارایی‌های موزون به ریسک، ضرایب ریسک، نوع، ارزش و ضرایب تعدیل و ثابق حسب مفاد این دستورالعمل را به نحوی ایجاد نماید که ارایه اطلاعات مورد درخواست بانک مرکزی در هر زمان امکان‌پذیر باشد.

ماده ۲۳- مؤسسه اعتباری موظف است تمامی اطلاعات مربوط به سرمایه نظارتی، دارایی‌های موزون به ریسک و نسبت کفایت سرمایه مطابق مفاد این دستورالعمل، در مقاطع زمانی سه ماهه و حداکثر ظرف مدت یک هفته پس از پایان هر سه ماه، به شیوه‌ای که بانک مرکزی اعلام خواهد نمود، به آن بانک گزارش نماید.

فصل هشتم - مجازات

ماده ۲۴- در صورتی که نسبت کفایت سرمایه مؤسسه اعتباری غیردولتی در مقطع تهیه صورت‌های مالی از حدود مقرر در این دستورالعمل کمتر شود، حسب مورد و با رعایت قوانین و مقررات ذی‌ربط، اقداماتی به شرح زیر اعمال می‌گردد:

۲۴-۱- چنانچه نسبت کفایت سرمایه کمتر از ۸ تا ۵ درصد باشد، هیأت مدیره مؤسسه اعتباری موظف است برنامه لازم جهت اصلاح ترکیب دارایی‌ها و یا افزایش سرمایه حداکثر ظرف مدت ۱۵ روز کاری را به بانک مرکزی ارایه نماید. بانک مرکزی حداکثر ظرف مدت ۱۰ روز کاری برنامه مزبور را بررسی و مراتب را به مؤسسه اعتباری اعلام می‌کند. تا زمان تحقق حدود مقرر، بانک مرکزی می‌تواند حسب مورد مؤسسه اعتباری را از انجام برخی عملیات مجاز بانکی به طور موقت محروم نماید.

۲۴-۲- چنانچه نسبت کفایت سرمایه کمتر از ۵ تا ۳ درصد باشد، علاوه بر اقدامات موضوع بند (۲۴-۱)، بانک مرکزی باید یک یا چند مورد از موارد زیر را انجام دهد:

۲۴-۲-۱- کاهش حدود احتیاطی نظیر تسهیلات و تعهدات کلان و اشخاص مرتبط برای

مؤسسه اعتباری؛

۲۴-۲-۲- ممنوعیت فعالیت در بازار بین بانکی؛

۲۴-۲-۳ - سلب صلاحیت حرفه‌ای مدیرعامل و یا یک یا چند نفر از اعضای موظف

هیأت‌مدیره مؤسسه اعتباری؛

۲۴-۲-۴ - پرداخت سود به سهامداران صرفاً معادل ۱۰ درصد سود ویژه سالانه قابل

تقسیم مؤسسه اعتباری و ممنوعیت پرداخت پاداش به مدیران مؤسسه اعتباری.

تبصره- در صورت سلب صلاحیت حرفه‌ای هر یک از اعضای هیأت‌مدیره و یا مدیرعامل مؤسسه اعتباری، موضوع

بند (۲۴-۲-۳)، اشخاص مزبور نمی‌توانند تا مدت دو سال به‌عنوان عضو هیأت‌مدیره و یا مدیرعامل

هیچ یک از مؤسسات اعتباری تعیین شوند.

۲۴-۳-۳- چنانچه نسبت کفایت سرمایه کمتر از ۳ درصد شود، هیأت‌مدیره مؤسسه اعتباری موظف است

حداکثر ظرف مدت ۹۰ روز کاری اقدام به افزایش سرمایه نماید و در غیر این صورت، تشریفات

قانونی انحلال مؤسسه را فراهم نماید. همچنین بانک مرکزی تا زمان ثبت افزایش سرمایه در

مراجع ثبتی، باید مؤسسه اعتباری را از انجام یک یا چند مورد از موارد زیر منع نماید:

۲۴-۳-۱- پرداخت سود به سهامداران بیش از ۱۰ درصد سود ویژه سالانه قابل تقسیم

مؤسسه اعتباری، پاداش به مدیران و افزایش حقوق کارکنان مؤسسه اعتباری؛

۲۴-۳-۲ - دریافت انواع سپرده، عدم اعطای انواع تسهیلات و عدم ایجاد انواع تعهدات؛

۲۴-۳-۳ - فعالیت در بازار بین بانکی.

تبصره- در صورتی که مؤسسه اعتباری هیچ‌کدام از اقدامات موضوع بند (۲۴-۳) را انجام ندهد مشمول مفاد ماده

(۳۹) قانون پولی و بانکی کشور می‌گردد.

ماده ۲۵- چنانچه نسبت کفایت سرمایه بانک‌های دولتی در مقطع تهیه صورت‌های مالی، از پنجاه درصد میزان

مقرر شورای پول و اعتبار کمتر شود، بانک مرکزی موظف است بلافاصله مراتب را به منظور افزایش سرمایه به

هیأت وزیران گزارش نماید.

فصل نهم - سایر موارد^{۱۹}

ماده ۲۶- بانک مرکزی، در صورت نیاز و به صلاحدید خود می‌تواند هرکدام از ضرایب تعیین‌شده در این

دستورالعمل و نیز روش‌های محاسباتی مربوط به انواع مختلف ریسک اعتباری، عملیاتی و بازار را تغییر داده و یا

تعدیل نماید.

این دستورالعمل که قبلاً در ۲۷ ماده و ۱۲ تبصره در یک‌هزار و دویست و سی و سومین جلسه مورخ ۱۳۹۶/۰۳/۲۳ شورای پول

و اعتبار به تصویب رسیده بود و برخی قسمت‌های آن در جلسات مورخ ۱۳۹۶/۱۲/۶ و مورخ ۱۳۹۸/۱۲/۴ کمیسیون مقررات و

^{۱۹} طی مصوبه یک‌هزار و سیصد و پنجاه و ششمین جلسه مورخ ۱۴۰۲/۰۱/۲۲ شورای پول و اعتبار، ماده (۲۶) حذف گردید و شماره ماده (۲۷) به ماده (۲۶) اصلاح شد.

نظارت مؤسسات اعتباری بانک مرکزی، اصلاح گردیده بود، مجدداً در چهل و سومین جلسه مورخ ۱۴۰۱/۹/۲ کمیسیون مقررات و نظارت مؤسسات اعتباری بانک مرکزی و یکهزار و سیصد و پنجاه و ششمین جلسه مورخ ۱۴۰۲/۰۱/۲۲ شورای پول و اعتبار در ماده ۲۶ و ۱۴ تبصره مورد اصلاح و تصویب قرار گرفت و از تاریخ ابلاغ لازم الاجرا می‌باشد.